

[nová] Čeština
doma
& ve světě

1 2014

Nová čeština doma a ve světě

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
1/2014

Redakce:

Vedoucí redaktorka – Mgr. Kateřina Romaševská
Výkonná redaktorka – Mgr. Katarzyna Vaculová
Členové redakce – Mgr. Adriana Filas, Mgr. Oleksandr Sukhanek,
Mgr. Maria Simeunovich-Skvortsova
Korektorky – Mgr. Šárka Keslerová, Mgr. Olga Fojtíková, Mgr. Iva Pospíšilová

Adresa redakce:

Katedra jihoslovanských a balkanistických studií FF UK
nám. J. Palacha 2, 116 38 Praha 1
Tel. (+420) 221 619 347, e-mail: ncads@ff.cuni.cz

Objednávky vyřizuje:

Vydavatelství Filozofické fakulty UK v Praze,
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1, e-mail: books@ff.cuni.cz

Grafická úprava, obálka & sazba: Studio Lacerta (www.sazba.cz)

Obsah

Úvodní slovo 9

Recenze

Radomila Kotková
Šebesta, K. – Škodová, S. a kol. (2012): *Čeština – cílový jazyk a korpusy*.
Liberec: Technická univerzita v Liberci 13

Šárka Keslerová
Boccou Kestřánková, M. a kol. (2013): *Čeština pro cizince: úroveň B2*.
Brno: Edika 16

Články

Magdalena Hromadová
Využití lexikálních germanismů ve výuce češtiny jako cizího jazyka 23

Veronika Vážanová
*Značky českých výrobků jako materiál pro analýzu kulturních specifik
ve výuce češtiny pro cizince* 34

Jana Kocková
Neurčité tvary slovesné v češtině a ostatních slovanských jazycích 43

Veronika Böhmová
*„Kam panenky, kam jdete?“
Otázky v českých lidových písních (Etnolingvistická studie)* 53

Marie Boccou Kestřánková
*K vybraným parametrům rozvoje gramatické roviny prostřednictvím
metody jevištního tvaru* 61

O autorech tohoto čísla 75

„Kam panenky, kam jdete?“ Otázky v českých lidových písních (Etnolingvistická studie)¹

VERONIKA BÖHMOVÁ

Abstrakt: Článek prezentuje mikrovýzkum, který má přispět k rekonstrukci jazykového obrazu světa, respektive hodnotového systému lidí „věku mládeneckého a panenského“. Oblast zkoumání je zaměřena na otázky, které jsou explicitně pokládány v českých lidových písňových textech zaznamenaných v 19. století ve sbírkách Karla Jaromíra Erbena a Jana Jeníka z Bratřic. Texty jsou analyzovány z etnolingvistické perspektivy v duchu lublinské školy J. Bartmiňského. Při analýze se využívá metoda sémantické kategorizace: otázky formulované v textech písní se klasifikují podle významu do kategorií DĚJ, DUŠEVNÍ STAV, CESTA, ČIN, IDENTITA, KONTAKT, MÍSTO, VZHLED; ty jsou pak interpretovány z hlediska kvantitativního i kvalitativního. Výsledkem výzkumu je pokus o určité nastínění žebříčku hodnot, který ze zkoumaných textů vyplývá. Příspěvek otevírá prostor pro další analýzu otázek explicitně formulovaných v lidových písních, a to i z hlediska komparativního.

Klíčová slova: Bartmiňski, česká lidová píseň, etnolingvistika, hodnoty, jazykový obraz světa, sémantická kategorizace

Abstract: Presented micro-study contributes to reconstruction of linguistic picture of the world, or the value system of people „aged bachelor and virgin“, respectively. Research is focused on questions explicitly formulated in 19th century Czech folk song texts written in the collections by Karel Jaromír Erben and Jan Jeník z Bratřic. Selected songs are analyzed from the J. Bartmiňski's perspective known as Lublin school ethno-linguistic. In the analysis, the method of semantic categorization is used, questions formulated within the text of selected songs are classified into categories according to their importance: ACTION, APPEARANCE, CONTACT, IDENTITY, MENTAL STATE, PATH, PLACE, PROCESS. Categories are interpreted in terms of quantity and quality. Research result offers the scale of values emerged from the analysis. The text opens up further research (comparison) of the questions formulated explicitly in folk songs.

Key words: Bartmiňski, Czech folk song, ethno-linguistics, linguistic picture of the world, semantic categorization, values

V roce 2010 zveřejnilo čtvrté číslo 71. ročníku časopisu Slovo a slovesnost překlady polských studií, jejichž tématem byly hodnoty, které spoluutvářejí jazykový obraz Slovanů. Jerzy Bartmiňski zde popsal neopakovava-

1 Výzkum byl prezentován na X. mezinárodní studentské konferenci ve Vratislavi na Uniwersytet Wroclawski dne 6. června 2014.

nější hodnoty v polské jazykové kultuře, a to především svobodu, práci, lásku, rodinu, pravdu, důstojnost a vlastenectví (Bartmiński 2010: 335). Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska se zaměřila na hodnoty v lidovém snáři, jakožto axiologickém typu textu,² a rozdělila je do pěti skupin na hodnoty vitální, materiálně-existenční, společensko-zvykové, prožitkové, náboženské a morální (Niebrzegowska-Bartmińska 2010: 313). Při sestavování hierarchie hodnot přisoudila nejvyšší pozici blahobytu a zdraví, tedy hodnotě, „která [byla zmiňovaná] nejčastěji a [připisoval] se jí nejširší význam“ (Niebrzegowska-Bartmińska 2010: 315).

Cílem tohoto článku je přispět k rekonstrukci hodnotového systému českých lidí „věku mládeneckého a panenského“,³ a tím i k rekonstrukci jazykového obrazu světa. Pojem **jazykový obraz světa** zde užívám ve významu definovaném J. Bartmińskim, tedy jako interpretaci skutečnosti, kterou nahlížíme skrze jazyk a jeho strukturu nebo prostřednictvím fixovaných textů (Vaňková 2005: 51–52). Vycházím z polské etnolingvistiky, již rozumím „směr v kognitivní lingvistice, který akcentuje sociální, kulturní aspekt – sdílení a paměť“ (Vaňková – Nebeská 2005: 35) a který vnímá pověry, zvyky a kulturu lidí prostřednictvím jazyka (Bartmiński 2007: 300). Za vhodný jazykový materiál považuji písemné zápisy lidových písní, neboť lidovou píseň chápu jako útvar, pro nějž je zásadní jeho tradovatelnost a reflektování kolektivní kultury prostředí (Tyllner 2007: 485).⁴ Při analýze jsem proto pracovala s písňovými texty, a to z druhého a třetího svazku sborníku lidových písní Karla Jaromíra Erbena vydaného roku 1864 (Erben 1986), dále z prvního dílu edice písní Jana Jeníka z Bratřic, který obsahuje písňové sbírky z let 1810 a 1832 (Traxler 1999). V textovém materiálu jsem se zaměřila pouze na explicitně formulované otázky. Učinila jsem tak jednak proto, aby analyzovaný materiál představoval kompaktní celek, ale především kvůli samotné podstatě otázky jako výpovědi, skrze kterou se chceme něco dovědět. Předpokládala jsem, že pokud se mluvčí v písních na něco ptá, znamená to, že ho daná věc skutečně zajímá, a proto je pro něho hodnotou. Podoba explicitně formulované otázky

2 J. Bartmiński považuje za axiologické typy textů také koledy s blahopřáním a horoskopy (Bartmiński 2010: 335).

3 Citované spojení je podtitulem 2. a 3. svazku Erbenových Prostonárodních českých písní a říkadel (Erben 1985, 1986).

4 Předkládaný výzkum dále vyžaduje poznámku o charakteristickém rysu lidové písně, podle kterého jsem lidové písně odlišovala od pololidových: zatímco žádnou variantu lidové písně nelze určit jako variantu prvotní, u pololidových písní bývá původní podoba známá (Tyllner 2007: 486).

je patrná z titulu tohoto článku, kde se nachází úryvek ze známé lidové písně *Šly panenky silnicí*: „Kam panenky, kam jdete?“ ptá se mládenec a v jedné z variant této písně pokračuje další otázkou: „Která moje budete?“ Mládenec v písni formuluje otázku a ptá se, s kterou panenkou bude moci navázat kontakt, přičemž hodnotu kontaktu považuje za důležitou. Prostřednictvím interpretace dalších explicitně formulovaných otázek jsem se pokusila sestavit žebříček hodnot mladých lidí tak, jak byl reflektován v otázkách lidových písní zaznamenaných v průběhu první poloviny 19. století.

Oba svazky Erbenových „Písní věku mládeneckého a panenského“ i první díl edice písní Jana Jeníka z Bratřic vykazují následující společné rysy: písně jsou (1) výhradně lidové, (2) české – převážně z oblasti Prácheňska, Klatovska a Berounska, (3) tematicky sjednocené – v písních vystupují panny a mládenci, kteří ještě nejsou v manželském svazku. Pokud některá z písní nesplňovala všechna tři kritéria, nebyla do analýzy zapojena. Vynechala jsem proto oddíl *Ženění a vdávání* (Erben 1986: 309–372), jelikož svatební písně nevyhovovaly tematickému kritériu. Dále jsem nezařadila ojedinělé výskyty tematicky a žánrově nevhodných písní z edice Jana Jeníka z Bratřic a několik písní psaných německy. Závěrečná selekce materiálu byla ovlivněna výběrem pouze těch písní, které obsahovaly minimálně jednu explicitně formulovanou otázku.

Přestože písně vybrané k analýze sdílejí mnoho společných rysů, jsou ovlivněny typem sbírky, do níž byly zapsány. Zatímco Jan Jeník z Bratřic zachycuje lidové písně bez cenzury, což se projevuje především častými erotickými a parodickými narážkami, motivy vylučování nebo vulgarismy, sbírky K. J. Erbena mají charakter písní zcela odlišný. Erbenův výběr písní byl ovlivněn dobou první poloviny 19. století, která vnímala sběr a zachování lidové poezie jako hlavní obrozenský úkol (Pohorský 1961: 41–42). Lidové písně se považovaly za texty výrazně národního rázu, což v kontextu doby znamenalo, že byly velmi ceněny a hodnoceny. V takové situaci mohly podlehnout estetickým úpravám, jelikož nebylo žádoucí, aby lidové písně prezentovaly obraz národa skrze vulgarismy a erotické obsahy. Jan Jeník z Bratřic naopak preferoval autentičnost folkloru. V písňovém souboru *Písně krátké starodávné obecného lidu z roku 1810* představil „první ucelený soubor autentického tradičního písňového folkloru v Čechách“ a stal se tak předchůdcem preromantických i guberniálních sběratelů (Traxler 1999: 10).

Pro analýzu otázek v lidových písních jsem zvolila metodologii založenou na sémantické kategorizaci otázek, které jsem nejprve významově zobecnila. V 1075 písních, z nichž 214 bylo shromážděno Janem Jeníkem z Bratřic,

jsem našla 176 otázek. Jelikož šest otázek nebylo zařaditelných do žádné z kategorií a pro jejich různorodý charakter jsem je nepovažovala za relevantní data do žebříčku hodnot, k analýze jsem využila přesně 170 otázek. Výsledný počet otázek ale rozhodně není součtem všech otázek ve zkoumaných sbírkách. Pokud se nějaká otázka v rámci jedné písně nezměněně či s malou obměnou opakovala, započítala jsem pouze její první výskyt. Slovním spojením **malá obměna** míním takovou variantu otázky, v níž došlo ke změně pragmatických rysů, ale nociónální význam zůstal ve svých zásadních rysech totožný.⁵ Zkoumaných 170 otázek, z nichž se skládá analyzovaný materiál, jsem roztrídila podle jejich významu do obecnějších 19 otázek. Vzniklých 19 otázek jsem následně rozdělila do osmi kategorií, a to opět podle významu. Kategorie představují jednotlivé hodnoty, jež jsem pojmenovala: DĚJ, DUŠEVNÍ STAV, CESTA, ČIN, IDENTITA, KONTAKT, MÍSTO a VZHLED.

Do kategorie DĚJ jsem zařadila tázání se na symboliku děje, např. „Což ten slavíček od půl noci zpívá? / což se ten hlásek pěkně rozlíhá!“ (Erben 1985: 121), a otázky zjišťující příčinu děje: „A já vždycky, co mě / má hlavička pobolívá?“ (Erben 1986: 82). Kategorie DUŠEVNÍ STAV zahrnuje očekávané otázky na duševní rozpoložení subjektu: „Jak pak se, má milá, / jak pak se máš?“ (Erben 1985: 37), a také otázky zajímající se o příčinu duševního stavu: „Ach vyletěl z hory pták: / ach proč pak jsi ty, / má znejmilejší, / smutná tak?“ (Erben 1985: 340). Otázky v kategorii CESTA se tážou, kudy vede cesta k milé či milému: „Kudy, kudy, kudy holku / pomilovat?“ (Erben 1986: 193), kudy vede cesta pryč: „Kudy bysi, Janku, vyšel, / kdyby na tě tvůj pán přišel?“ (Traxler 1999: 277), ale také se ptají, jakou obecně cestou se má subjekt vydat: „Kam pak se poděju, / v kterou stranu, / bych ještě uviděl / moji pannu?“ (Erben 1985: 378). Do kategorie ČIN jsem zařadila nejen otázky tázající se po činnosti: „Co bys, má panenka, / tam dělala?“ (Erben 1985: 39), ale také otázky týkající se mluvení: „Co mně budeš, má panenka, / co mně budeš vinšovat [...]?“ (Erben 1985: 313). V kategorii IDENTITA jsou umístěny otázky zkoumající totožnost subjektu: „[...] a pan páter se jí ptal, / kdo že ji tak šněroval?“ (Erben 1985: 88), i totožnost objektu: „Čí to boty?“ (Erben 1985: 38). Kategorie KONTAKT obsahuje partnerské vztahové otázky: „[...] máš-li ke mně věrné srdce?“ (Erben 1986: 281), ale také vyjadřuje touhu po přerušení kontaktu s nějakým objektem: „Já nechci tolarů, / nač mi ty peníze?“ (Erben 1985: 280). Do kategorie MÍSTO jsem

5 Malé obměny se v analyzovaném materiálu tvořily kupříkladu využitím deminutiv nebo synonym.

zařadila otázky tazající se, kde se subjekt vyskytuje, na kterém místě dojde ke kontaktu více subjektů či kde se nalézá určitý objekt: „Kde máš Ančičko, viničku, / kde máš, Ančičko, vinný sklep?“ (Traxler 1999: 499). Kategorie VZHLED obsahuje otázky zjišťující fyzický vzhled subjektů: „Pověz mně, má milá! / proč jsi tak tenká?“ (Erben 1985: 48), případně reflektuje změnu vzhledu subjektu: „[...] kam jsi, má milá, / krásu poděla?“ (Erben 1985: 239).

Při kategorizaci obecných otázek rozhodoval o jejich způsobu zařazení význam kontextový. Například na otázku „Kdo to udělá?“ by se mohlo odpovědět jménem nějaké osoby. Tazatele v písních u této otázky však nezajímala identita budoucího pracovníka, který provede nějakou činnost, ale samotná změna stavu. V otázce: „Trávo, trávo, travíčko! / kdo tě bude kosit? / můj milej je daleko, / musím smutek nosit.“ (Erben 1985: 297) vyjadřuje panenka obavy nad potenciálně neprovedenou prací, ale nepokládá za důležité, jestli trávu pokosí Marie, Barbora nebo kdokoli jiný. Podobně je tomu kupříkladu v mládencově otázce „Kdo mně sklídí nádobí, / když já v noci nejsem doma? / kdo mně sklídí nádobí, / když já jsem u svý milý?“ (Erben 1985: 72). V centru pozornosti se tak ocitá kategorie ČIN.

Vzniklých osm kategorií souzní s charakterem lidových písňových textů a představuje hodnoty nadčasové a meziregionální. Takové vlastnosti jsou přisuzované také dominantním slovům ve folkloru, která „tvoří základní slovní zásobu národního jazyka“ (Bartmiński v tisku). Paralelně k citaci navrhuji interpretaci, podle níž dominantní hodnoty ve folkloru tvoří základní hodnoty národa v jazykovém obrazu světa.⁶

Tabulka žebříčku hodnot

Kategorie	Obecné otázky	Příklady	Počet výskytů
IDENTITA	Čí je? Kdo jde? Kdo je to?	„[...] pověz mně, Ančičko, [...] kdo tam byl dnes?“ (Erben 1985: 106)	34
DUŠEVNÍ STAV	Co je ti? Jak se máš? Proč se tak cítíš?	„Co, má milá, co ti je, / mé srdéčko rozmilé?“ (Erben 1985: 299)	30
ČIN	Co budeš dělat/říkat? Kdo to udělá? Proč bych to dělal?	„Nešťastný Brandeburku, cožs to udělal [...]?“ (Traxler 1999: 581)	28
KONTAKT	Co je mi po něm? Chceš mě? Proč už nechodíš?	„[...] pověz mně, má milá, / jestli bys mě chtěla?“ (Erben 1985: 256)	20

6 Pojem **národ** chápu jako „novodobé historicky vzniklé pevné společenství lidí, spojených společnou řečí, územím, hospodářským životem a psychickým založením, projevujícím se ve společné kultuře“ (Slovník spisovného jazyka českého III 1989: 247).

Kategorie	Obecné otázky	Příklady	Počet výskytů
CESTA	Kam jdeš? Kudy půjdu?	„[...] kudy je, kudy je/ cestička k vám?“ (Erben 1986: 90)	16
MÍSTO	Kde jsi, lásko? Kde se sejdem?	„[...] kdepak se my zase sejdem?“ (Erben 1985: 221)	15
VZHLED	Jak vypadám? Proč vypadáš takto?	„Co to máš, Andulko, co to máš za tělo[?]“ (Traxler 1999: 263)	14
DĚJ	Proč se to děje?	„Zvoní, zvoní troje hrany,/ co to asi znamená?“ (Erben 1985: 315)	13

Zdroj: autorka

Kategorie s vysokým počtem výskytů klasifikují jako hodnoty, které se v otázkách lidových písní nejvíce zdůrazňovaly. Umístila bych je proto na vrchol žebříčku hodnot. Podle této kvantitativní interpretace, prováděné v duchu Niebrzegowské-Bartmiňské, můžeme považovat za nejdůležitější hodnoty, jež byly reflektované v otázkách lidových písní, první tři kategorie z tabulky: IDENTITA, DUŠEVNÍ STAV a ČIN. Mládenci a panny v roli mluvčích se adresáta nejvíce ptali, kým je, jak se cítí a co bude dělat. Při jiné interpretaci by bylo možné spojit kategorii KONTAKT, MÍSTO a CESTA do kategorie jediné, protože mluvčím v otázkách přínaležejících k hodnotám MÍSTO a CESTA nezáleželo tolik na místě setkání či na zvolené cestě jako na samotném setkání. Při propojení kategorií by nově vzniklá kategorie kontaktu měla 51 výskytů a nejméně zmiňovanými hodnotami by tak byly: KONTAKT, IDENTITA a DUŠEVNÍ STAV. Mluvčím by zajímalo, kým adresát je, jaké je jeho rozpoložení, a především, jestli se s adresátem (ne)setká.

Z hlediska kvantitativní interpretace kombinované s kvalitativní interpretací se nabízí porovnání některých výsledků v Erbenových svazcích s výsledky v písních Jana Jeníka z Bratřic. Přínosné je interpretovat textový materiál spadající do kategorie VZHLED, která se vyznačuje výrazným nepoměrem v distribuci otázek z edice Jana Jeníka z Bratřic a z Erbenových svazků. Zatímco u Jana Jeníka z Bratřic se týká hodnoty vzhledu deset otázek, Erbenovy písně mají výskyt pouze čtyři. Vzhledem k rozsáhlému Erbenovu materiálu je to zanedbatelný počet, avšak v písních Jana Jeníka z Bratřic se k hodnotě vzhledu vztahuje polovina všech otázek z edice. Výrazný nepoměr výsledků považuji za důsledek odlišného charakteru sbírek, do kterých byly zkoumané písně s otázkami zařazeny. S kategorií vzhledu jsou u Jana Jeníka z Bratřic spojena dominantní témata: erotika, tělesnost, humor i parodická ztvárnění lidových písní. Otázky v písních

z Erbena jako by se projevům tělesnosti vyhýbaly, neboť by mohly pošpinit obraz národa.

Výsledky celkové analýzy otázek jsou založeny na zkoumaných textech a nepodávají proto údaje, které by vycházely z uceleného souboru otázek v českých lidových písních. Vybrán byl však materiál reprezentativní, zastupující i sběr písní bez romantizujících úprav. Ve sbírkách se nevyskytovala jednotka, kvůli které by došlo k významnějšímu zkreslení dat. Nebyla zde například píseň o mnoha slokách, v níž by mnoho otázek spadalo jen do jedné kategorie, a tím by došlo k výraznému navýšení počtu výskytů způsobenému pouze jednou písní; byť by takový jev byl předpokládatelný, jelikož mezi typické prostředky výstavby písňových lidových textů patří technika opakování a variantnost (Bartmiňski v tisku).

Interpretaci otázek v textech lidových písní a jejich následnou kategorizaci by bylo možné vyhodnotit i jiným způsobem než předestřeným, neboť jistá míra subjektivity vyplývá již z metody samé. Přestože byla tvorba žebříčku inspirována studii o hodnotách v jazykovém obrazu světa Slovanů, nemohu nově zjištěné výsledky porovnávat s dominantními slovy J. Bartmiňského a S. Niebrzegowské-Bartmiňské, neboť vyplynuly ze specifického výběru textového materiálu, který se skládá z explicitně formulovaných otázek. Nabízený žebříček hodnot vychází z mé interpretace a jeho údaje přispívají do rekonstrukce jazykového obrazu světa Slovanů. Protože jsem ale zkoumala pouze úzký výsek problematiky, bude potřeba ověřit validitu žebříčku hodnot, a to zrealizováním dalších výzkumů a následným porovnáním jejich výsledků. Za prioritní úkol považuji uskutečnění takových hodnotových analýz otázek v lidových písních, které pro sběr dat využijí materiál tematicky, dobově či teritoriálně odlišný.

Závěr

V článku jsem reagovala na dřívější studie J. Bartmiňského a S. Niebrzegowské-Bartmiňské zabývající se hodnotami v jazykovém obrazu Slovanů a pokusila se přispět k rekonstrukci hodnotového systému, který spoluutváří jazykový obraz Čechů „věku mládeneckého a panenského“. Ze dvou svazků sbírky prstonárodních českých písní K. J. Erbena a z prvního dílu edice lidových písní Jana Jeníka z Bratřic jsem podle třech kritérií vybrala a poté zobecnila 170 explicitně formulovaných otázek, jež jsem podle významu rozdělila do osmi kategorií. Podle počtu výskytů otázek v jednotlivých kategoriích byl vytvořen návrh žebříčku hodnot.

(1) Z hlediska kvantitativní interpretace dopadly výsledky následovně: Kategorii s nejvyšším počtem výskytů, a tudíž nejfrekventovaněji zmiňovanou hodnotou, se stala IDENTITA, pak DUŠEVNÍ STAV, ČIN, KONTAKT, CESTA, MÍSTO, VZHLED a DĚJ.

(2) Alternativně bylo navrženo spojení hodnoty kontaktu, místa a cesty do jedné nové kategorie KONTAKT, neboť centrální téma v otázkách se u těchto kategorií týkalo touhy subjektu po (ne)setkání se s druhým subjektem. Druhá varianta žebříčku měla proto pořadí hodnot: KONTAKT, IDENTITA, DUŠEVNÍ STAV, ČIN, VZHLED a DĚJ.

(3) Při kombinaci kvantitativní interpretace s kvalitativní byl odhalen výrazný nepoměr v distribuci otázek mezi sbírkami u kategorie VZHLED. Zatímco v edici parodických a necenzurovaných písní Jana Jeníka z Bratřic se této hodnoty týkala polovina všech otázek, ve svazcích Erbenových měl VZHLED marginální počet výskytů. Výsledný žebříček hodnot byl tedy ovlivněn charakterem sbírek, ze kterých byl analyzovaný materiál získán.

Článek otevřel prostor pro další analýzy explicitně formulovaných otázek v lidových písních, a to i z hlediska komparativního. Vybízí k novým příspěvkům do rekonstrukce jazykového obrazu hodnotového systému Slovanů.

Bibliografie:

- Bartmiński, J. (2007): Čím se zabývá etnolingvistika, *Slovo a smysl* 4. 8, s. 299–309.
- Bartmiński, J. (2010): Jaké hodnoty spoluutvářejí jazykový obraz světa Slovanů? *Slovo a slovesnost* 71. 4, s. 329–339.
- Bartmiński, J. (v tisku): Lidový umělecký styl, in: Vaňková, I. (ed.), *Jazyk v kontextu kultury. Deset statí z lublinské kognitivní etnolingvistiky*, Praha: Karolinum.
- Erben, K. J. (1985): *Prostonárodní české písně a říkadla*. 2. svazek, Mišurec, Z. (ed.), Praha: Panton.
- Erben, K. J. (1986): *Prostonárodní české písně a říkadla*. 3. svazek, Mišurec, Z. (ed.), Praha: Panton.
- Niebrzegowska-Bartmińska, S. (2010): Konstitutivní hodnoty polského lidového snáře, *Slovo a slovesnost* 71. 4, s. 310–316.
- Pohorský, M. (1961): Rozvoj demokratické literatury, in: Mukařovský, J. (ed.), *Dějiny české literatury III*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, s. 19–58.
- Slovník spisovného jazyka českého III (M–O)*, kol. ÚJČ ČSAV, Praha: Academia.
- Traxler, J., ed. (1999): *Písně krátké Jana Jeníka rytíře z Bratřic. I. díl*, Praha: Etnologický ústav AV ČR.
- Tyllner, L. (2007): Lidová píseň, in: Brouček, S. – Jeřábek, R. (eds.), *Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. 2. svazek, Praha: EÚ AV ČR – Ústav evropské etnologie FF MU v Brně, s. 485–487.
- Vaňková, I. – Nebeská, I. – Saicová Římalová, L. – Šlédrová, J. (2005): *Co na srdci, to na jazyku*. Praha: Karolinum.